

Л. О. СУЩЕНКО

доктор педагогічних наук, доцент
Класичний приватний університет

РОЛЬ І МІСЦЕ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МЕНЕДЖЕРІВ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У статті здійснено аналіз пріоритетності підготовки менеджерів у системі вищої професійної освіти України на основі характеристик вступних кампаній 2012–2015 рр. Встановлено популярність серед абітурієнтів напряму підготовки 6.030601 “Менеджмент” та спеціальностей галузі знань 0306 “Менеджмент і адміністрування”. За рядом досліджуваних показників визначено рейтингове місце аналізованої галузі знань серед загального переліку.

Ключові слова: абітурієнт, вищий навчальний заклад, професійна підготовка, менеджмент, вступна кампанія.

Основним чинником конкурентоспроможності держави на сучасному етапі є впровадження ефективних механізмів інноваційної політики. Досвід розвинених країн світу підтверджує, що ключова роль у забезпеченні умов інноваційного розвитку належить державі [7].

Інтенсивність міжнародних інтеграційних процесів, спрямованість стратегії сталого розвитку “Україна–2020” на підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки у міжнародному середовищі висувають нові вимоги до професійної підготовки менеджерів [2, с. 1].

Концептуальні засади підготовки майбутніх менеджерів досліджували у своїх працях такі науковці, як: Л. Влодарска-Зола, В. Жигір, С. Заскалета, О. Капітанець, В. Каричковський, В. Лівенцова, В. Петренко, В. Свистун та ін.

Метою статті є аналіз пріоритетності професійної підготовки майбутніх менеджерів у системі вищої освіти України.

Професійна підготовка фахівців менеджерів посідає істотне місце в системі вищої економічної освіти України. Згідно з пунктом 7 частини першої статті 13 Закону України “Про вищу освіту” [3], Постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 266 [4] затверджено перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. Відповідно до вказаного переліку підготовка менеджерів здійснюється за спеціальністю 073 “Менеджмент” галузі знань 07 “Управління та адміністрування”. Постанова набула чинності з 1 вересня 2015 р.

До цього часу підготовку менеджерів здійснювали за трьома освітньо-кваліфікаційними рівнями: бакалавр, спеціаліст та магістр, причому, відповідно до постанов КМУ від 13 грудня 2006 р. № 1719 [6] та 27 серпня 2010 р. № 787 [5], підготовка бакалаврів проводилась за напрямом підготовки 6.030601 “Менеджмент”, спеціалістів – за спеціальностями 7.03060101–

7.03060107, а магістрів – за спеціальностями 8.03060101–8.03060107 галузі знань 0306 “Менеджмент і адміністрування”.

З метою вивчення чисельності студентів, які навчалися у 2012–2015 рр. за напрямом підготовки “Менеджмент” та спеціальностями галузі знань “Менеджмент і адміністрування”, використано статистичну інформацію щодо вступу до вищих навчальних закладів України. Джерелом вихідної інформації стосовно кількісних показників вступних кампаній 2012–2015 рр. Є інтернет-ресурс “Сервіс пошуку абітурієнтів 2012–2017” [8] на базі інформації ресурсу “ІС Конкурс” [1].

Відповідно до отриманих даних, вступні кампанії ВНЗ за напрямом підготовки 6.030601 “Менеджмент” ОКР бакалавр денної форми навчання можна так охарактеризувати (табл. 1).

Таблиця 1

**Характеристика вступних кампаній ВНЗ України
за напрямом підготовки 6.030601 “Менеджмент” ОКР бакалавр
у 2012–2015 рр. Денної форми навчання**

Показник	Галузь знань/ загальний показник	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Кількість поданих заяв	Менеджмент організацій і адміністрування	53285	59796	52616	42275
	Всього по Україні	927657	1186454	1003326	886140
Кількість бюджетних місць	Менеджмент організацій і адміністрування	3883	3208	3022	2485
	Всього по Україні	115321	108480	103014	92428
Кількість поданих оригіналів документів	Менеджмент організацій і адміністрування	7691	6608	6453	5795
	Всього по Україні	189604	183031	181508	155168
Кількість заяв на одне бюджетне місце	Менеджмент організацій і адміністрування	13,72	18,64	17,41	17,01

З табл. 1 видно, що за кількістю поданих абітурієнтами заяв за ОКР бакалавр напряму підготовки 6.030601 “Менеджмент” найвищими значеннями характеризувався 2013 р., де кількість сягала майже 60 тис., тоді як найнижчі значення були у 2015 р., коли подано близько 42 тис. Заяв, що на 29,3% менше від значення 2013 р. Подібна тенденція характерна й для загальних значень поданих українськими абітурієнтами заяв за всіма галузями знань. Причому частка поданих від загальної чисельності заяв за напрямом підготовки 6.030601 “Менеджмент” найвищою була у 2012 р. – 5,74%, а найнижчою у 2015 р. – 4,77%. За цим показником галузь знань 0306 “Менеджмент і адміністрування” за досліджуваний період посідала п’яте місце в рейтингу популярності серед абітурієнтів, поступаючись таким галузям знань, як 0305 “Економіка та підприємництво”, 0203 “Гуманітарні науки”, 0501 “Інформатика та обчислювальна техніка” й 0304 “Право”.

Крім того, на популярність навчання за певним напрямом підготовки впливає і фактор державного фінансування. Зазвичай популярним серед абітурієнтів напрямом підготовки властиві незначні рівні навчання на місцях державного фінансування.

Частка державного фінансування від загальної чисельності місць за напрямом підготовки 6.030601 “Менеджмент” варіювала від 3,36% у 2012 р. до 2,69% у 2015 р., посівши при цьому десяте місце у 2012 р. та чотирнадцяте у 2015 р. Упродовж 2012–2015 рр. Кількість місць державного замовлення за напрямом підготовки “Менеджмент” скоротилася з 3883 до 2485, або на 36%. Закономірно, що темпи скорочення кількості місць бюджетного фінансування були вищими від темпів скорочення кількості поданих заяв, а тому за показником співвідношення кількості поданих заяв у розрахунку на одне місце державного замовлення зросло з 13,72 у 2012 р. до 17,01 у 2015 р. Отже, серед абітурієнтів популярність навчання за напрямом підготовки “Менеджмент” залежить неістотно від чисельності місць державного фінансування, тобто потенційні студенти згодні інвестувати в майбутню професію власні кошти, не чекаючи державної підтримки.

Кількість поданих оригіналів відповідає чисельності зарахованих студентів. Зокрема, за напрямом підготовки 6.030601 “Менеджмент” у 2012–2015 рр. Зараховано від 7691 студента у 2012 р. до 5795 студентів у 2015 р. Відмічаємо 25%-ве скорочення чисельності зарахованих студентів, при цьому частка зарахованих за цим напрямом підготовки від загальної чисельності становила від 3,55% у 2014 р. до 4,05% у 2012 р., у 2015 р. значення частки було 3,73%. За кількістю зарахованих студентів напрям підготовки “Менеджмент” посів сьоме рейтингове місце серед інших напрямів підготовки у 2012 р. та дев’яте – у 2015 р.

За даними інтернет-ресурсу “Сервіс пошуку абітурієнтів 2012–2017” [8], вступні кампанії 2012–2015 рр. За спеціальностями галузі знань 0306 “Менеджмент і адміністрування” освітньо-кваліфікаційних рівнів спеціаліст та магістр денної форми навчання характеризують такі кількісні показники (табл. 2).

Таблиця 2

**Характеристика вступних кампаній ВНЗ України
за спеціальностями галузі знань 0306 “Менеджмент і адміністрування”
ОКР спеціаліст та магістр у 2012–2015 рр. Денної форми навчання,
сумарні показники**

Показник	Галузь знань/ загальний показник	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
1	2	3	4	5	6
Кількість поданих заяв	Менеджмент організацій і адміністрування	12769	11073	10539	6977
	Всього по Україні	240802	312456	286916	248054
Кількість бюджетних місць	Менеджмент організацій і адміністрування	4097	3542	3590	2121
	Всього по Україні	95139	89900	92743	66975

Продовження табл. 2

1	2	3	4	5	6
Кількість поданих оригіналів документів	Менеджмент організацій і адміністрування	10279	7484	7211	4836
	Всього по Україні	166340	163373	163270	122843
Кількість заяв на одне бюджетне місце	Менеджмент організацій і адміністрування	3,12	3,13	2,94	3,29

За сумарними показниками в розрізі всіх спеціальностей галузі знань 0306 “Менеджмент і адміністрування” у 2012–2015 рр. кількість поданих абітурієнтами заяв істотно скоротилася з 12 769 у 2012 р. до 6977 у 2015 р. При цьому частка галузі знань 0306 в загальній чисельності поданих заяв за ОКР спеціаліст та магістр варіювала від 5,3% у 2012 р. до 2,81% у 2015 р. У рейтингу за кількістю поданих заяв галузь 0306 посіла четверте місце у 2012 р., а вже у 2015 р. опустилась до шостого місця за ОКР магістр та до десятого – за ОКР спеціаліст. Скорочення чисельності заяв абітурієнтів у 1,83 разу спричинило майже двократне скорочення кількості місць державного фінансування, яке зменшилося з 4097 до 2121 за 2012–2015 рр. При цьому на спеціальності галузі знань “Менеджмент і адміністрування” у загальній чисельності місць державного замовлення припадало від 4,31% у 2012 р. до 3,17% у 2015 р.

За досліджуваний період кількість зарахованих студентів до ВНЗ України за спеціальностями галузі знань 0306 істотно скоротилася з 10 279 у 2012 р. до 4836 у 2015 р., такий набір у 2015 р. становив лише 47% від значення 2012 р. У 2013–2014 рр. набір був на рівні 7484 та 7211 студентів відповідно. Таким чином, за рейтингом галузі знань 0306 за показником кількості зарахованих студентів на спеціальності ОКР магістр знизилася з четвертого місця у 2012 р. до п'ятого у 2013–2015 рр., тоді як за ОКР спеціаліст галузь знань посідала четверте місце у 2012 р., десяте – у 2013 та 2015 рр., а от у 2014 р. – одинадцяте.

Висновки. Таким чином, спостерігаємо пріоритетність вибору абітурієнтами навчання за спеціальностями галузі знань 0306 “Менеджмент і адміністрування” за ОКР магістр порівняно з ОКР спеціаліст.

Загалом можемо стверджувати, що навчання за напрямками підготовки та спеціальностями галузі знань 0306 “Менеджмент і адміністрування” денної форми у 2012–2015 рр. було досить популярним серед абітурієнтів вищих навчальних закладів України.

Список використаної літератури

1. Інформаційна система конкурсу. URL: <http://vstup.info>.
2. Петренко В. О. Педагогічні умови підготовки майбутніх менеджерів до міжкультурної професійної взаємодії : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Кропивницький, 2017. 20 с.
3. Про вищу освіту : Закон України № 1556-18. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/go/1556-18>.
4. Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 266. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-p/page#n11>.
5. Про затвердження переліку спеціальностей, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційними рівнями спеці-

аліста і магістра : Постанова КМУ від 27.08.2010 № 787. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/787-2010-п>.

6. Про перелік напрямів, за якими здійснюється підготовка фахівців у вищих навчальних закладах за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра” : Постанова КМУ від 13.12.2006 № 1719. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1719-2006-п>.

7. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: “Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів” : Постанова Верховної Ради України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2632-17>.

8. Сервіс пошуку абітурієнтів 2012–2017. URL: <http://abit-poisk.org.ua>.

Стаття надійшла до редакції 01.09.2017.

Сущенко Л. А. Роль и место профессиональной подготовки менеджеров в системе высшего образования Украины

В статье осуществлен анализ приоритетности подготовки менеджеров в системе высшего профессионального образования Украины на основе характеристик вступительных кампаний 2012–2015 гг. Установлено популярность среди абитуриентов направления подготовки 6.030601 “Менеджмент” и специальностей области знаний 0306 “Менеджмент и администрирование”. По ряду исследуемых показателей определено рейтинговое место рассматриваемой отрасли знаний среди общего перечня.

Ключевые слова: абитуриент, вуз, профессиональная подготовка, менеджмент, вступительная кампания.

Sushchenko L. Role and Place of Professional Training of Managers in the Higher Education System of Ukraine

The article analyzes the priority of training managers in the system of higher professional education of Ukraine on the basis of 2012–2015 admissions processes characteristics. It has been established the popularity of the training program 6.030601 “Management” and specialties of the field of knowledge 0306 “Management and administration”. According to a number of researched indicators, the rating place of the analyzed area of knowledge in the general list is determined.

The main factor of the state’s competitiveness at the present stage is the introduction of effective mechanisms of innovation policy. The experience of the developed countries of the world confirms that the state plays a key role in ensuring the conditions for innovative development.

The intensity of international integration processes, the direction of the Ukraine-2020 sustainable development strategy to increase the competitiveness of the domestic economy in the international environment put forward new requirements for the professional training of managers.

The achievements of domestic and foreign scientists on this matter were analyzed; the most common mistakes were determined; the reasons of failures and successes, which the higher education institutions face while working, were identified; the main ways for their optimization were proposed. The main, traditional innovative forms were described; the modern innovative forms were proposed, including information and communication technologies, forms of organization of educational process of future managers, aimed at forming professional competence of professional managers.

The urgent educational problems were determined, which require scientific justification and implementation of new forms and changes in the educational process, including borrowed one from positive foreign experience, namely from such countries as Germany, Great Britain, Canada, the United States, the higher education institutions of which have significant pedagogical achievements and developed the system of professional training of professional managers. Examples of such experience were given.

The main directions of improvement of professional education content were determined. The priority direction of scientific and educational researches was identified as the problem of integration of experience of professional training of managers in the higher education institutions of Ukraine.

Key words: entrant, higher educational establishment, professional training, management, introductory campaign.